

27.4.2007

Dnro 4301/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

POLIISIN MENETTELY LIIKENNEVALVONNASSA

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 20.12.2006 oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä Heinolan kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä liikennevalvonnassa sekä hänelle määrätyn ajokiellon kestoa seuraavin perustein:

Kantelija kertoi 26.10.2006 n. klo 02.45 kuljettaneensa autoaan Heinolassa ns. Lusin suoralla n. 130 kilometrin tuntinopeudella nopeusrajoituksen ollessa 100 kilometriä tunnissa. Tällöin hän oli havainnut, että hänen kuljettamansa auton perässä ajoi toinen auto, joka tuntui seuraavan hänen kuljettamaansa autoa samalla nopeudella mitä hän käytti, eikä ohittanut tätä, vaikka siihen olisi ollut mahdollisuus. Selvittääkseen takanaan ajaneen auton "aiheet" hän oli kiihdyttänyt välillä nopeuttaan sekä jälleen hidastanut nopeuttaan. Hänen takanaan ajanut auto oli menetellyt samalla tavoin. Perässä ajoa oli kestänyt noin 30 kilometriä. Lopulta hän oli hidastanut autonsa nopeuden niin hiljaiseksi, että takana olleen auton olisi ollut käytännössä "pakko tulla näkyviin". Hänen hiljennettyä nopeutensa noin 80 kilometriin tunnissa hänen takanaan ajanut auto oli kytkenyt hälytysvilkut päälle ja pysäyttänyt hänen ajamansa auton. Hänellä ei ollut tätä ennen ollut tietoa, että hänen takanaan ajanut auto oli poliisiauto. Hän arvostelee poliisia siitä, ettei häntä pysäytetty ylinopeuden johdosta välittömästi vaan vasta n. 30 kilometrin perässä ajon jälkeen. Hän katsoo myös, että ilman hänen takanaan ajaneen (poliisi)auton ajokäyttäytymistä hän ei olisi tehnyt autollaan mainitsemiaan kiihdytyksiä ("spurtteja"), joissa hänen kuljettamansa auton nopeus oli noussut enimmillään 165 kilometriin tunnissa nopeusrajoituksen ollessa 100 kilometriä tunnissa.

Lisäksi hän arvostelee poliisin menettelyä määrätä hänet väliaikaiseen ajokieltoon vasta 27.11.2006 eli kuukauden kuluttua tapahtumasta.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Poliisin ajokäyttäytyminen

Kantelunalaisen tapahtuman yhteydessä poliisiautoa kuljettanut ja poliisipartion partionjohtajana toiminut vanhempi konstaapeli on 26.10.2006 päivätyssä kuulustelukertomuksessaan kertonut mm. seuraavasti: "*...havaitsin Stalker Dual-nopeusmittauslaitteen näyttävän vastaantulevan liikenteen ajoneuvolle 135 km/h nopeusrajoitusalueella yön pimeydessä hirvivaara-alueella ja tien pinnan ollessa märkä. - - -. Käänsin poliisiauton tämän yhdistelmän ohittaneen Mercedesen perään tarkoituksenani seurata oliko kyse hetkellisestä ohitustilanteesta syntyneestä ylinopeudesta joka tarvittaessa olisi olosuhteet huomioon ottaen voitu käsitellä rikosilmoitusta lievemmillä tavalla. Mercedes ajoi kuitenkin kohti Mikkeliä käyttäen vaihtelevaa 15–25 km ylinopeutta seurattessani sitä n. 300–100 m:n etäisyydellä ja odottaen sopivaa ja turvallista pysäytyskohtaa pimeällä ja märällä vt 5:llä. Kuitenkin lähestyessämme Kuorttia ja hyvin valaistua tieosaa, jossa olin ajatellut pysäytyksen turvallisesti suorittaa, kiihdytti Mercedes nopeutensa pahimmillaan Stalker'in mukaan 165 km/h 100 km/h rajoitusalueella välimatkan pysyessä ajoneuvojen välillä muuttumattomana. Seurasin ajoneuvoa n. 100 m etäisyydellä ja saavuttuamme 80 km/h rajoitusalueelle ja Mercedesen hiljentäessä vauhtiaan ajoin pysäytysalueelle ja pysäytimme ajoneuvon".*

Näkemykseni mukaan on selvää, ettei poliisi saa provosoida ketään ajamaan ylinopeutta. Vaikuttaakin siltä, että poliisi on pyrkinyt ensi vaiheessa tekemään havaintoja kantelijan ajokäyttäytymisestä ja sittemmin sopivaa pysäytyspaikkaa etsiessään joutunut siirtämään pysäytysajankohtaa kantelijan autollaan tekemien kiihdytysten johdosta. Ilmeistä on, että nämä kiihdytykset ("spurtit"), ovat tapahtuneet juuri niillä tieosuuksilla, joissa niin ikään myös pysäyttäminen olisi ollut turvallisinta. Ottaen huomioon vanhemman konstaapelin selvityksestä ilmenevät seikat katson, ettei asiassa ole ilmennyt aihetta epäillä, että poliisi olisi jollakin tavoin provosoinut kantelijaa ajamaan ylinopeutta.

3.2

Väliaikaiseen ajokieltoon määrääminen

Kantelija arvosteli kantelukirjoituksessaan poliisin menettelyä määrätä hänet väliaikaiseen ajokieltoon vasta kuukauden kuluttua tapahtumasta. Havaittu liikenne rikos oli tapahtunut 26.10.2006, mutta kantelija oli määrätty väliaikaiseen ajokieltoon vasta 27.11.2006. Poliisilta saadun selvityksen mukaan kantelijaa on epäilty törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta ja Heinolan käräjäoikeus oli sittemmin 15.2.2007 tuominnut hänet kyseisestä rikoksesta ja määrännyt ajokiellon jatkuvaksi 27.2.2007 saakka.

Tieliikennelain 75 §:n 1 momentin mukaan moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja on määrättävä ajokieltoon, jos hänen todetaan syyllistyneen törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen, rattijuopumukseen tai törkeään rattijuopumukseen. Lain 78 §:n 1 momentin mukaan näissä tapauksissa ajokiellon määrää tuomioistuin.

Tieliikennelain 76 §:n 2 kohdan mukaan poliisimies voi määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa, jos on syytä epäillä hänen syyllistyneen törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen.

Tieliikennelain 77 §:n 1 momentin mukaan edellä 76 §:n 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa poliisin on viipymättä päätettävä, pidetäänkö väliaikainen ajokielto voimassa. Jos on todennäköistä, että väliaikaiseen ajokieltoon määrätty on syyllistynyt 76 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun tekoon, väliaikainen ajokielto on pidettävä voimassa, kunnes tuomioistuin päättää ajokiellosta.

Omana kannanottonani totean, että ajokieltoon määrääminen, vaikka se olisikin vain väliaikaista, merkitsee asianosaisen tärkeän oikeuden menettämistä ja hänen tavanomaisten toimintojensa rajoittamista. Törkeästä liikenneturvallisuuden vaarantamisesta epäillyn henkilön tavoittanut poliisipartio määrää yleensä epäillyn väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa epäillyn ajokortin välittömästi haltuunsa. Tässä tapauksessa näin ei menetelty. Syynä valittuun toimintatapaan oli vanhemman konstaapelin selvityksen mukaan väliaikaiseen ajokieltoon määräämistä koskevien lomakkeiden puuttuminen poliisiautosta tapahtumahetkellä. Koska ajokieltolomaketta ei ollut tapahtumahetkellä saatavilla, kantelijalle oli ilmoitettu, että häneen tulitisiin myöhemmin ottamaan yhteyttä ajokorttiviranomaisen toimesta ja hänet päästettiin jatkamaan matkaansa.

Perustuslain 6 §:stä ilmenevä yhdenvertaisuusperiaate velvoittaa kohtelemaan kaikkia ihmisiä samanlaisissa tilanteissa samalla tavoin, jollei erilliseen kohteluun ole hyväksyttävää perustetta.

Näkemykseni mukaan kantelija olisi poliisin normaalikäytännöstä johdettavan pääsäännön mukaisesti tullut määrätä väliaikaiseen ajokieltoon välittömästi tapahtumapaikalla. Väliaikaiseen ajokieltoon määräämättä jättäminen tällaisessa tilanteessa merkitsee normaalikäytännöstä poikkeamista ja olisi vaatinut perustelukseen erityistä syytä. Pelkästään väliaikaiseen ajokieltoon määräämistä koskevan lomakkeen puuttumista ei voida pitää hyväksyttävänä syynä. Toisaalta väliaikaiseen ajokieltoon määrääminen ei sinänsä edellyttäne määrämuotoisen lomakkeen käyttämistä, vaikka se onkin suositeltavaa. Pidänkin ihmisten yhdenvertaisen kohtelun kannalta ongelmallisena sitä, että seuraamuksen määrääminen jää riippumaan poliisin käytössä olevien lomakkeiden saatavuudesta, vaikka itse (rikollisella) teolla ei olisi mitään asiallisia eroja verrattuna sellaiseen tilanteeseen, jossa poliisilla tarvittavat ajokieltolomakkeet olisivat saatavilla.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ei ole kuitenkaan pääteltävissä, että poliisin menettely olisi johtunut väliaikaiseen ajokieltoon määräämättä jätetyn kuljettajan henkilöllisyydestä tai että asiaan olisi liittynyt muita epäasiallisia vaikuttimia. Poliisin menettelyä arvioidessani lieventävänä seikkana pidän myös sitä, että jos kantelija olisi määrätty välittömästi väliaikaiseen ajokieltoon, hänen ajonsa oli päättynyt välittömästi, jolloin hänen olisi tullut mahdollisesti hankkia apua autonsa kuljettamiseksi pois pysäyttämisaikalta.

Ottaen huomioon väliaikaiseen ajokieltoon määräämisen harkinnanvaraisuuden ("poliisimies voi määrätä...") sekä sen, ettei menettelyn seurauksena nähdäkseni heikennetty kantelijan oikeusturvaa, katson, ettei asia tältä osin anna

aihetta muuhun kuin että kiinnitän kantelijan kanssa asioineen vanhemman konstaapelin huomiota ihmisten yhdenvertaisen kohtelun tärkeyteen liikennevalvontaa suoritettaessa sekä erityisesti siihen, että tapauskohtaiset poikkeamiset yleisestä poliisikäytännöstä tulisi perustella asianmukaisesti.

Totean myös, että poliisin selvityksen mukaan rikoskomisario on 5.12.2006 tehnyt tieliikennelain 77 §:n 1 momentin nojalla ajo-oikeuspäätöksen pitää kantelijalle 27.11.2006 määrätty väliaikainen ajokielto voimassa. Asiassa ei ole tältä osin ilmennyt toimenpiteitä edellyttävää menettelyä.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä mainitun käsitykseni vanhemman konstaapelin menettelystä hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen päätöksestäni. Lähetän päätöksen tiedoksi myös Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosastolle sekä Heinolan kihlakunnan poliisipäällikölle.